Barn og unge trenger stabile helsesykepleiere med modige og tydelige stemmer

Vi trenger stabile helsesykepleiere i faste stillinger for å ivareta barn og unges behov for universelle, forebyggende og helsefremmende tjenester. Barn trenger nødvendige kunnskaper, handlingskompetanse og trygge voksne om samfunnet skal lykkes med å forebygge at barn og unge rammes av vold og overgrep.

Vold og overgrep er et folkehelseproblem som kan sette spor i generasjoner

Det er gått noen måneder siden fagdagen til Helsesykepleierne Vestland i Bergen, men jeg husker fortsatt de sterke historiene fortalt av modige kvinner som har vært utsatt for psykisk vold. De berørte. Jeg kan fortsatt kjenne det i kroppen. Vi ble tatt med inn i de voldsutsattes verdener. Jeg så og trodde. Jeg kjente på sinne og tristhet, men fant først ikke ord for inntrykkene. Etter hvert kom ordene til meg. Fortellingene om den komplekse volden ga oss innsikt i hva psykisk vold er og kan gjøre med mennesker. Også psykologspesialist Steinar Sunde formidlet historier fra livene til mange han hadde truffet ved familievernkontoret i Molde. Vi fikk høre om barn som blir påtvunget samvær med en voldelig forelder – oftest far. Er ikke dette merkelig? Mor får voldsalarm fordi far er dømt for overgrep mot henne, men barna blir påtvunget samvær med denne voldelige mannen som er deres far! Dette er foreldrevern og ikke barnevern! Det er overgrep mot barn satt i system av institusjonene våre. Lovverket som skal beskytte barn mangler. Istedenfor gir det overgriperen rettigheter som skader barna enda mer. Vi må ikke tie! Vi må holde opp det viktige budskapet fra fortellingene til de som er voldsutsatte. Og ikke minst konsekvensene for barna som er vitne til volden og dermed selv er voldsutsatte. Vold og overgrep er et folkehelseproblem som kan sette spor i generasjoner (Regjeringen, 2023).

Bergen kommune har fjernet helsesykepleiernes undervisning om seksuell helse og overgrep

I flere år har helsesykepleiere i Bergen besøkt elever på 6. klassetrinn og undervist om seksuell utvikling, sunn seksualitet, vold og overgrep. Undervisningen har blant annet hatt som målsetting å sikre at alle barn og unge får nødvendige kunnskaper og handlingskompetanse for å forebygge seksuelle overgrep. Helsesykepleierne har bidratt til å skape motvekt til den pornoen som bare er noen tastetrykk unna. Ved å kjenne til det sunne og friske, vil barn lettere kunne identifisere grenseoverskridende relasjoner eller handlinger. På fagdagen fikk vi høre fra salen at Bergen kommune har fjernet denne undervisningen på grunn av dårlig kommuneøkonomi. Dette til tross for at Helsedirektoratet har en sterk anbefaling om at skolehelsetjenesten bør bidra i skolens samlivs- og seksualitetsundervisning,

https://doi.org/10.7557/14.8715
© Forfatteren. Denne artikkelen er lisensiert under en Creative Commons Navngivelse 4.0 Internasjonal lisens.

særlig på området seksuell helse (Helsedirektoratet, 2025). Dette er en nedskjæring som kan få alvorlige konsekvenser og koste mye mer enn lønnen til disse helsesykepleierne.

Helsesykepleiere har fagkunnskap om barn og unges helse

Det trengs fagkunnskap om barn for å gi barn god helsehjelp. Helsesykepleiere er sykepleiere med videreutdanning eller mastergrad i helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid rettet mot barn, unge og deres familier. Helsesykepleiere skal fremme fysisk og psykisk helse hos alle barn og unge og dermed utjevne sosiale helseforskjeller. Dette er nedfelt i nasjonal-faglige retningslinjer for helsestasjons- og skolehelsetjenesten (Helsedirektoratet, 2025). Tjenestene er universelle og tillitsbaserte og møter alle barn og minst en foresatt til hvert barn. Dette er av særlig stor betydning for de barna som er sårbare og i risiko.

Barn trenger stabile helsesykepleiere

Barn trenger trygge voksne de kan betro seg til, som stabile helsesykepleiere i skolehelsetjenesten. Jeg har erfart hvor kloke barn kan være om de har kunnskaper, handlingskompetanse og en stabil helsesykepleier på skolen. Da kan barn identifisere grenseoverskridende handlinger og søke hjelp for det som er vanskelig. Jeg tenker på de barna som var flittige gjester hos meg i skolehelsetjenesten og som på ulike måter klarte å formidle at de var utsatt for overgrep. Jeg vet at det nytter. Jeg vet at en helsesykepleier kan utgjøre en forskjell. Derfor er det av største betydning at barn får nødvendig kompetanse og kan møte stabile, trygge helsesykepleiere på skolene. Dette betinger øremerkede midler. Regjeringen har vedtatt å fjerne de øremerkede midlene på 472,2 millioner kroner til helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Øremerkingen fjernes fra statsbudsjettet for 2026 og midlene flyttes inn i kommunenes rammetilskudd. Da står kommunene friere til å prioritere hvordan midlene skal brukes (Byklum & Sverdrup, 2025). Derfor er det usikkert hvordan satsingen på helsesykepleierstillinger vil bli. Kanskje vi allerede aner oppsigelser?

Kunne kompetanse og trygge voksne gjort en forskjell for Epsteins ofre?

Jeg har sett og lyttet til kvinnene som forteller om overgrepene de ble utsatt for av Jeffrey Epstein og hans rike og mektige bekjente. Jeg undrer meg: Kunne kvinnene ha vært i stand til å forstå at de ble utsatt for ulovlige og straffbare handlinger allerede da overgrepene begynte? Ville situasjonen blitt annerledes for de som den gang var barn eller unge tenåringskvinner om de hadde hatt nødvendige kunnskaper, handlingskompetanse og trygge voksne å snakke med? Kunne kompetanse og en trygg helsesykepleier bidratt til å forebygge eller stoppe de omfattende seksuelle overgrepene, menneskehandelen og utnyttelsen som disse barna og unge kvinnene ble utsatt for?

Helsesykepleiere må tale barn og unges sak

En undersøkelse gjennomført av Barneombudet i samarbeid med Helsesykepleierne NSF viste at bare 52 prosent av helsesykepleierne opplever at barn og familier får den hjelpen de har behov for (Barneombudet, 2026). Når helsesykepleiere på helsestasjonene avdekker sårbarhet og melder fra uten at barn og familier får nødvendig hjelp, blir barn sviktet i en fase av livet der innsats virker aller best. Tidlig avdekking gir muligheter for å forebygge at problemene vokser seg store og vanskeligere å løse. Barn som vokser opp med utfordringer uten å få hjelp, kan falle utenfor utdanning og arbeidsliv. I verste fall kan de komme inn i rusmisbruk og kriminalitet. Barnekonvensjonen (Barnekonvensjonen, 1989) slår fast at barn har rett til best mulig helse, liv og utvikling. Styresmaktene har ansvar for å sikre gode helsetjenester, forebygging og trygge oppvekstsvilkår. Derfor må vi si fra om nedskjæringer som rammer de forebyggende, helsefremmende og universelle tjenestene til barn og unge. Helsesykepleiere har plikt til å si fra om systemer som ikke ivaretar barn og unges helse og konsekvensene dette kan få. Helsesykepleiere er kjent for å ha snille og stille stemmer, men nå trenger barn og unge at helsesykepleiernes stemmer høres og taler deres sak.

Vennlig hilsen Ingeborg Theoline Langeland Nilsen
Pensjonert helsesykepleier med mastergrad

REFERANSER

Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/bkn#bkn

Barneombudet. (2026, 6. juli). *Hvordan tetter vi gapet mellom innsikt og innsats for de yngste barna?* https://www.barneombudet.no/aktuelt/aktuelt/hvordan-tetter-vi-gapet-mellom-innsikt-og-innsats-for-de-yngste-barna

Helsedirektoratet. (2025, 13. oktober 2026). *Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom.* Helsedirektoratet. https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten

Byklum, K. & Sverdrup L. V. (2025, 15. oktober). NRK. *Bekymret for elevenes helse etter kutt:* – Uansvarlig https://www.nrk.no/sorlandet/regjeringen-kutter-oremerkede-midler-til-skolehelsetjenesten-_-elevorganisasjonen-reagerer-1.17613580

Regjeringen. (2023, 20. desember). *Regjeringen styrker arbeidet mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.* [Pressemelding]. https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-styrker-arbeidet-mot-vold-og-overgrep-mot-barn-og-vold-i-nare-relasjoner/id3019683/